

6. Миллер И. С. Советская историческая энциклопедия. В 16 томах. — М.: Советская энциклопедия. 1973—1982. Том 16. ЧЖАН ВЭНЬ - ТЯНЬ-ЯШТУХ. 1976. Режим доступу:

http://www.sklaviny.ru/biograf/bio_sh/szajnoha.php

7. Мельник І. Львівський історик Кароль Шайноха [електронний ресурс] / Режим доступу до тексту: <https://zbruc.eu/node/15632>

*Розбицька Христина
студентка 3 курсу історичного факультету
Житомирського державного університету імені Івана Франка
Науковий керівник :к.і.н., старший викладач Маркевич О.В*

Політичні та історичні погляди К. Каліновського

Шляхетський рід Каліновських відомий з кінця XV століття. Предки Кастуся Каліновського протягом майже ста років володіли маєтком Калинова на Брянській землі, на кордоні Литви і Польщі, але в другій половині XVIII століття маєток було продано.

Батько Кастуся Каліновського — безземельний гродненський польський шляхтич, власник невеликої ткацької мануфактури Симон Каліновський, мати, Вероніка Каліновська, померла, коли Костянтину було 5 років.

Костянтин Каліновський народився 21 січня 1838 року в селі Мостовляни Гродненського повіту (нині у Підляському воєводстві Польщі) [4, с. 58].

У 1847-1852 рр. роках навчався в Свісловському повітовому училищі, після закінчення якого (1856 рік) декілька років прожив у батьківському маєтку Якушевка (у володінні Каліновських із 1849 року), допомагаючи в господарських справах і, очевидно, займаючись самоосвітою. Великий вплив на Каліновського мав старший брат Віктор, який навчався в Московському

університеті й досліджував за дорученням Віленської археологічної комісії старовинні білоруські рукописи.

У 1856 році Кастусь Каліновський вступив на юридичний факультет Петербурзького університету, який закінчив через чотири роки з науковим ступенем кандидата права. Протягом навчання в університеті брав участь у діяльності нелегальних студентських гуртків, зокрема групи студентського земляцтва «Агул», разом з братом був членом таємної військово-революційної організації офіцерів Генштабу, яку очолювали Зигмунт Сераковський та Ярослав Домбровський.

Отримавши 17 лютого 1861 року університетський диплом, зробив спробу влаштуватися на роботу у Вільно в адміністрацію місцевого генерал-губернатора, щоб відразу розпочати тут революційну діяльність зі створення мережі конспіративних груп для роботи серед майбутніх учасників повстання. Вважають, що на цей час припадає його знайомство з майбутньою нареченою Марією Ямонт.

2 березня 1861 року він подав на ім'я Віленського генерал-губернатора заяву для отримання посади. Влаштуванню Кастуса Каліновського на роботу сприяв ад'ютант Людвік Зьвяждовський, однак спроби виявилися марними і на початку весни 1861 року Каліновський повернувся в Гродно, почавши створення революційної організації.[4, с.101].

За своїм ідейним переконанням він був революційним демократом, виступав за повалення самодержавства, скасування поміщицького землеволодіння. Вважав, що тільки широка участь в майбутньому повстанні селянства може забезпечити перемогу. У цьому руслі й вів Костянтин Каліновський агітаційну роботу.

Улітку 1862 року разом із соратниками з Гродненської революційної організації Феліксом Рожанським, Станіславом Сангіном і Валерієм Врублевським почав випуск «Мужицької правди» — першої в історії газети білоруською мовою. Всього вийшло сім номерів цієї нелегальної газети. «Мужицька правда» розповсюджувалася у всій Білорусі, Польщі, Литві, Латвії та в деяких регіонах Російської імперії. Вона викривала політику імперської влади, показувала істотне погіршення становища білоруського селянства,

давала негативну оцінку приєднанню уніатів до православ'я, доводила селянам, що причина їх важкого становища полягає у московському правлінні, пояснювала ситуацію в країні, викривала обман царського маніфесту про скасування кріпосницького права, закликала селян до боротьби. Кастусь Каліновський сформулював ідею демократичної народної держави.[2, с.6].

Кожен номер «Мужицької правди» була незмінно підписана псевдонімом «Яська-господар з-під Вільна». Каліновський брав особисту участь у поширенні газети: розвозив її по селах, розкидав по дорогах.

У 1862 році Кастусь Каліновський входив до складу Литовського провінційного комітету - центрального органу підготовки повстання в Литві-Білорусі. А восени того ж року став його головою. Кастусь Каліновський стояв на чолі найпослідовніших революціонерів, яких на відміну від лібералів («білих») називали «червоними». Цей напрямок визвольного руху передбачав демократичну республіку, передачу землі селянам, самовизначення народів колишньої Речі Посполитої. «Білі» ж бачили головною метою повстання тільки відновлення Речі Посполитої в кордонах 1772 року.

Головування К. Каліновського у віленському повстанському комітеті тривало недовго. Незабаром після вибуху повстання, злякавшись переростання виступів в селянську війну, варшавський центр і місцеві поміщики домоглися розпуску ЛПК. Кастуся Каліновського направили на рідну Гродненщину на посаду повстанського комісара воєводства.

Активна робота Кастуся Каліновського в умовах повстання на посаді воєводського комісара сприяла тому, що саме на Гродненщині повстанці мали найбільш боєздатну, потужну організацію, залучили до боротьби багато селян.

3 червня 1863 року через масові арешти К. Каліновський змушений був повернутися до Вільно, де діяв під конспіративними прізвищами Макаревич, Чернецький, Хамович, Хамуціус на квартирі Ямонт в будинку Шишкіна на Великій вулиці. Тут він знову взяв центральне управління у свої руки. Зустрічався з найбільш близькими і перевіреними людьми, проводив наради революційного уряду.

Це була одна з найголовніших конспіративних явок Кастуся Каліновського. Опис квартири Ямонт і його тутешньої діяльності збереглася

почасти в показаннях заарештованих революціонерів Віленській надзвичайній слідчій комісії Людвіка Ямонт. Наприкінці липня 1863 року на квартирі Ямонт відбулося побачення Кастуся Каліновського з рідним братом польського письменника Болеслава Пруса — Леоном Гловацьким. Як комісар народного уряду, він приїжджав з Варшави до Вільно, щоб обговорити суперечності, які виникли між керівниками повстання в Білорусі і в Польщі [3, с. 77].

Намагаючись реанімувати повстання, Кастусь Каліновський видав «наказ до народу землі литовського та білоруського». Однак дії були запізнілими, повстання в Білорусі вже захлинулася в крові. Основні сили повстанців були розбиті карателями.

З осені 1863 року Каліновський спрямував зусилля на накопичення сил для нового виступу навесні. Але, виданий зрадником, комісаром Могилевської губернії Вітовтом Парфеновичем, він у ніч на 29 січня 1864 року був схоплений царськими жандармами в Святоянських стінах (поруч з собором Святого Іоанна), де ховався під ім'ям Ігнатія Вітаженца [1, с.44].

Під час слідства та суду Кастусь Каліновський тримався мужньо. Царський військово-польовий суд засудив керівника повстанців до розстрілу. Проте відомий своєю жорстокістю в придушенні повстання російський генерал Муравйов висловився за повішення. Кастуся Каліновського публічно повісили на торговій площі у Вільно.

З ув'язнення Каліновський передав на волю свій заповіт білоруському народові — «Лист з-під шибениці». Як стверджують сучасні дослідники, думки Кастуся Каліновського про необхідність боротьби за свою Вітчизну, висловлені ним у «Листі з-під шибениці», можна вважати початковим оформленням білоруської національної ідеї.

Враховуючи його заслуги в історії Білорусії та Польщі, постать одного з найвідоміших керівників повстання віншують на рідній землі та у всьому світі. У Вільнюсі на Лукіській площі, де було повішено К. Каліновського, на його честь встановлено меморіал у вигляді плити та дерев'яного хреста. В 1926 році в Мінську давню Катерининську вулицю перейменували на честь Костянтина

Каліновського, а у 1928 року в УРСР було знято художній фільм «Кастусь Каліновський», в якому розповідалося про керівника повстання 1863—1864 років.

З початку 1990-х років вислів Кастуся Каліновського «Не народ для уряду, а уряд для народу» вміщено як епіграф на першій сторінці газети «Республіка». В 1993 року на стіні вільнюського костелу Святого Духа, де в колишньому домініканському монастирі знаходився в ув'язненні Кастусь Каліновський, з боку вулиці Ігнота встановили меморіальну дошку на згадку про Каліновського. Указом президента Білорусі від 15 січня 1996 року № 26 було затверджено Орден Кастуся Каліновського, положення про який було прийнято ще в 1995 році. Нагороду було скасовано у 2007 році.

Список використаної літератури :

- 1) Восстание в Литве и Белоруссии 1863 – 1864 гг. – М, 1965.
- 2) Кастусь Каліновський і його епоха в документах та культурної традиції // Матеріал міжнародної наукової конференції , Мінськ, 25 вересня 2010.
- 3) Смоленчук. А. Кастусь Каліновський у польській історичній традиції / А. Смоленчук //Спадщина. – 1998. - № 2. – с.84 – 105.
- 4) Шалькевич В.Ф. Кастусь Каліновський : Страницы биографии / В.Ф.Шалькевич. – Минск, 1988. – 136 с.

Крістіна Лашевич
студентка III курсу історичного факультету
Житомирського державного університету імені Івана Франка
Науковий керівник: к. і. н., ст. викладач Маркевич О. В.

Внесок М. Дринова у розвиток болгарської історіографії

Однією із найвидатніших постатей болгарської історіографії є Марин Дринов. Ім'я професора Марина Стояновича Дринова відоме широкому колу